

جرم‌شناسی پیشگیری از جرم

www.ketab.ir

نویسندگان:

دکتر مهدی مقیمی (دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین)

مهدی میرزاآقایی (کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی)

سرشناسه	:	مقیمی، مهدی، ۱۳۶۰ -
عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام - Iran.Laws.etc
عنوان و نام پدیدآور	:	جرم شناسی پیشگیری از جرم / مهدی مقیمی، مهدی میرزاآقایی
مشخصات نشر	:	قم: اعتلای اندیشه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۲۶۲ ص.
شابک	:	۸۰۰۰۰ ریال ۴-۲-۹۵۰۷۹-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	جرم شناسی - جرم و جنایت - پیشگیری
Criminology - Crime - Prevention		
جنبه های روانشناسی - پیمایش های پیشگیری از جرم و جنایت		
Aspects of Psychology - Crime Prevention Surveys		

شناسه افزوده	:	میرزاآقایی، مهدی، ۱۳۶۱ -
شناسه افزوده	:	علیزاده، عبدالله، ۱۳۶۰ - ویراستار
رده بندی کنگره	:	HV6026
رده بندی دیویی	:	۳۶۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۸۸۶۷۴۵

جرم شناسی پیشگیری از جرم

مولف	مهدی مقیمی، مهدی میرزاآقایی
چاپ	اول - پاییز ۱۴۰۰
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۵۰۷۹-۲-۴
قیمت	۸۰۰,۰۰۰ ریال
ویراستار علمی	دکتر عبدالله علیزاده
طراحی جلد و صفحه آرایی	امیرحسین علیزاده
دفتر نشر: قم، صندوق پستی ۳۷۱۳۵، ۱۱۶۶ - ۰۹۱۹۶۵۲۴۶۹۲	
با همکاری مرکز صلح و حقوق نوین	

info@jaml.ir

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
مبحث اول) مفهوم جرم‌شناسی و شاخه‌های آن	۲۰
گفتار اول) مفهوم علم جرم‌شناسی	۲۰
گفتار دوم) شاخه‌های علم جرم‌شناسی	۲۲
الف) جرم‌شناسی نظری	۲۲
جرم‌شناسی تخصصی	۲۲
ب) جرم‌شناسی کاربردی	۲۲
۱- جرم‌شناسی بالینی (در حوزه جرم‌شناسی خرد یا بزهکاری)	۲۲
۲- جرم‌شناسی پیشگیری (در حوزه جرم‌شناسی کلان یا تبهکاری)	۲۲
مبحث دوم) مفهوم جرم‌شناسی کاربردی	۲۳
گفتار اول) مفهوم پیشگیری از جرم	۲۴
الف) مفهوم لغوی و اصطلاحی	۲۵
ب) مفهوم موسع و مفهوم مضیق پیشگیری	۲۵
گفتار دوم) طبقه‌بندی تدابیر پیشگیرانه	۲۷
الف) پیشگیری کنشی و واکنشی	۲۷
۱) پیشگیری کنشی	۲۷
۲) پیشگیری واکنشی	۲۷
ب) پیشگیری اجتماعی و وضعی	۲۷
۱) پیشگیری اجتماعی	۲۸
سوالات فصل	۳۳

۲۸.....	مبحث اول) پیشگیری اجتماعی رشدمدار
۴۲.....	گفتار اول) عوامل بزهکاری کودکان و نوجوانان
۴۶.....	الف) عوامل محیطی خطرزا برای اطفال
۴۷.....	۱) محیط خانواده
۵۱.....	۲) محیط آموزشی
۵۶.....	۳) محیط همسالان و دوستان
۶۱.....	۴) رسانه‌های جمعی، فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی
۶۵.....	گفتار دوم) عوامل حمایتی و پیشگیری زودرس
۶۶.....	الف) برنامه‌های خانوادهمحور
۶۹.....	ب) برنامه محیط‌های آموزش‌محور
۷۳.....	مبحث دوم: پیشگیری اجتماعی جامع‌مدار
۷۵.....	مبحث سوم) رویه‌ها و تجربیات پیشگیری اجتماعی از جرم
۷۶.....	مبحث اول) رویه‌ها و تجربیات پیشگیری اجتماعی
۷۶.....	گفتار اول) ساماندهی و ارائه انواع خدمات مشاوره‌ای و برگزاری دوره‌های آموزش مهارت‌های زندگی
۸۰.....	گفتار دوم) پیشگیری از صدور حکم پرداخت نشدنی در گذر نظام بانکی
۸۰.....	الف) پیشگیری اولیه
۸۱.....	در نظر گرفتن ملاک سنی ۱۸ سال برای متقاضیان افتتاح حساب جاری:
۸۲.....	اخذ معرف:
۸۲.....	نداشتن سابقه حکم برگشتی:
۸۳.....	ب) پیشگیری ثانویه
۸۴.....	عدم صدور گواهی‌نامه عدم پرداخت مکرر:
۸۵.....	ج) پیشگیری ثالث

۸۵.....	رفع سوء اثر:
۸۶.....	پرداخت کارمزد:
۸۶.....	گفتار سوم) آگاهی بخشی به شهروندان توسط دادسرا.....
۸۷.....	گفتار چهارم) پیشگیری از جرم با مشارکت رسانه‌ها.....
۸۸.....	گفتار پنجم) پیشگیری مشارکتی از جرم (تعامل با بسیج و نهادهای مذهبی).....
۹۸.....	گفتار اول: مفهوم پیشگیری وضعی.....
۹۸.....	گفتار دوم: هدف پیشگیری وضعی.....
۱۰۱.....	مبحث دوم: مبانی نظری پیشگیری وضعی.....
۱۰۲.....	گفتار اول) نقش فرصت (موقعیت) در ارتکاب جرم.....
۱۰۴.....	گفتار دوم) نظریه الکوی جرم.....
۱۰۵.....	گفتار سوم) نظریه فعالیت‌های روزانه.....
۱۱۱.....	گفتار چهارم: نظریه انتخاب متعلقی.....
۱۱۴.....	مبحث سوم) نظام تحلیلی و فرایند اجرایی پیشگیری وضعی.....
۱۱۴.....	گفتار اول) نظام تحلیلی پیشگیری وضعی.....
۱۱۴.....	الف) جرم به مثابه یک معضل اجتماعی.....
۱۱۵.....	ب) طبقه بندی جرایم.....
۱۱۹.....	پ) شناسایی عامل معضل.....
۱۲۱.....	ت) تحلیل منافع بزهکار.....
۱۲۳.....	ه) شناسایی سطح توقع بزهکاران.....
۱۲۴.....	۴) جابه‌جایی بزهکاری.....
۱۲۸.....	توزیع جغرافیایی منافع.....
۱۳۰.....	سازگاری.....

۱۳۰	ی) مکان جرم
۱۳۳	اماکن بحرانی
۱۳۶	اماکن جرم‌زا
۱۳۸	محل‌های بحرانی
۱۴۰	گفتار دوم) فرایند اجرایی پیشگیری وضعی
۱۴۴	الف) روش‌ها و نگرشهای حل مسئله
۱۴۴	۲- مدل سازی
۱۴۵	۳- صورت‌بندی مساله معادل
۱۵۲	ب) فرضیه سازی
۱۵۲	ج) تعیین راهکارهای ممکن
۱۵۳	د) ارزشیابی
۱۵۷	پ) تدابیر و راهکارهای پیشگیری وضعی
۱۶۳	مبحث چهارم) رویه‌ها و تجربیات پیشگیری وضعی
۱۶۷	گفتار اول) شناسایی مجرمان حرفه‌ای و محله‌های جرم خیز
۱۶۸	گفتار دوم) تشکیل شورای حفاظت و حراست از اموال عمومی
۱۶۸	گفتار سوم) طرح دادستانی برای ارتقاء امنیت اجتماعی
۱۶۹	گفتار چهارم) پیشگیری وضعی در محله‌های جرم‌خیز کرج
۱۷۱	گفتار پنجم) پیشگیری از جرایم محل امنیت
۱۷۱	گفتار ششم) مشارکت دادن و هماهنگ کردن نهادهای شهری برای پیشگیری از جرم
۱۷۸	گفتار هفتم) اقدام دادستان در پیشگیری از جرایم نبتی
۱۸۲	گفتار نهم) پیشگیری از سرقت خودرو با مشارکت شهروندان
۱۹۴	د) اعمال دقیق قانون از ناحیه شوراهای حل اختلاف و بزه تخلفات و جرایم راهنمایی و رانندگی

- ه) اعمال ماده ۱۹ قانون ایمنی راه‌ها و راداهن توسط اداره کل راه و ترابری ۱۹۵
- و) توجه جدی قضات به جنبه عمومی جرایم ناشی از تصادفات رانندگی ۱۹۵
- ز) ایجاد مجتمع فضایی ویژه تصادفات با توجه به حجم تصادفات اعم از فونی - جرحی و خسارتی ۱۹۵
- ۲- راهکارهای مربوط به سازمان‌های مرتبط ۱۹۵
- الف) اعلام نفلر خلاف واقع افسران کارشناس تصادفات یا کارشناسان رسمی دادگستری ویژه تصادفات ۱۹۵
- ب) الزام خودروها به نصب تجهیزات ایمنی نظیر کیسه هوا (ایربگ)، ترمزهای ان.بی.اس ۱۹۶
- ج) بازنگری در قوانین مربوط به راکبان موتورسیکلت و عابران پیاده ۱۹۶
- د) شناسایی نقاط حادثه‌خیز عوامل تصادفات و انجام اقدامات لازم بر اساس راهکارهای کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت ۱۹۶
- ه) جلوگیری از تردد خودروهای فرسوده و فاقد معاینه فنی ۱۹۶
- و) گسترش سیستم کنترل نامحسوس در جاده‌ها و خیابان‌ها ۱۹۶
- ز) تشکیل ستاد یا کار گروهی برای بررسی علل تصادفات و راهکارهای کاهش آن با حضور دستگاه‌های اجرایی، انتظامی و سازمان‌های مرتبط با موضوع ۱۹۶
- ح) استفاده از کمربند و کلاه ایمنی توسط راکبان ۱۹۷
- ط) نصب سیستم GPS و کنترل هوشمند بر روی خودروهای عمومی درون و برون شهری ۱۹۷
- ی) نصب دوربین و سیستم‌های بازدارنده الکترونیکی ۱۹۷
- ک) اصلاح خط‌کشی خیابان‌ها و جاده‌ها ۱۹۷
- ۳- اقدامات فرهنگی ۱۹۸
- ب) شناسایی سفرهای راند شهری و ارائه راهکارهایی جهت حذف آنها ۱۹۸
- د) چاپ کتابچه‌هایی برای استفاده کودکان ۱۹۸
- کفتار بانزدهم) پیشگیری از مرگ و میر ناشی از کار حرفه‌ای ۱۹۹

مقدمه

مقوله امنیت و تأمین آن، که از نتایج ذاتی مقابله با جرایم است، از هنگام پیدایش حیات و از ابتدای خلقت بشر مطرح^۱ و انسان همواره در پی یافتن راهی برای مقابله با جرم و تأمین امنیت خویش بوده است. به تدریج اجتماعات شکل می‌گیرند، تعاملات انسانی افزایش می‌یابد و همسو با اجتماعی شدن بشر، امنیت نیز در حوزه مسایل اجتماعی مطرح می‌گردد (علی نژاد، ۱۳۸۷، ص ۳۲).

باید در نظر داشت که جرم یک پدیده فردی اجتماعی است. فردی بودن پدیده مجرمانه اشاره به آن دارد که جرم توسط عامل انسانی انجام می‌شود و اجتماعی بودن پدیده مجرمانه گویای آن است که جرم درون جامعه انسانی واقع می‌شود. بنابراین شناخت پدیده مجرمانه در گرو شناخت عامل انسانی جرم و جامعه‌ای است که جرم در آن واقع می‌شود. از زمان تعریف جرم تاکنون این پرسش مطرح است که چرا برخی از مردم مرتکب جرم می‌شوند. در این راستا در طول تاریخ اندیشمندان، دست‌اندرکاران و مکاتب مختلف علوم انسانی، هریک به فراخور بنیادهای تحلیلی خود، تبیین‌هایی از جرم ارائه داده‌اند.

افلاطون از نخستین کسانی است که از مفهوم پیشگیری یاد کرده و گفته کیفر نباید انتقام از گذشته باشد بلکه باید آینده را نیز مهیا سازد، او حتی طرح بازآموزی ندامتگاه‌ها را نیز ترسیم کرده است. اندیشمندان از دیرباز درصدد بوده‌اند که علل وقوع جرم را یافته و برای مصونیت جامعه و شهروندان از مضرات و آسیب‌های جرم، اقداماتی را انجام دهند. در ادامه به این فکر افتادند که اگر علل وقوع جرم را بشناسند و بدانند که بزهکار به چه دلیل مرتکب جرم شده است، می‌توانند راهکارها و تدابیری را به منظور رفع اثرات آن و مقابله با بزهکار انجام دهند (افلاطون، ۱۳۹۲، ص ۱۲۳).

^۱ در این زمینه آیه ۲۸ سوره مبارکه مانده درناره سخن هابیل به قابیل می‌فرماید: «اگر تو به کشتن من دست برآوری، من هرگز به کشتن تو دست دراز نخواهم کرد که من از خدای جهانپایان می‌ترسم».